

HÖGSTA DOMSTOLEN
R 2

INKOM: 2020-05-08
MÅLNR: Ö 2576-20
AKTBIL: 1

Göta hovrätt
Box 2223
550 02 Jönköping

Till Högsta domstolen

Kalmar den 8 maj 2020

ÖVERKLAGANDE

Klagande

Fredrik K Snickeri & Bygg AB, 556696-6080
Lunnargatan 16
593 62 Västervik

Ombud: Advokat David Magnusson
Kalmar Advokatbyrå AB
Box 117
391 21 Kalmar

Motparter

1. Jonas Wikström, 19621217-1653
Hornsudde 3
593 93 Västervik

2. Helena Wikström, 19640411-1665
Hornsudde 3
593 93 Västervik

Ombud för 1-2: Advokat Johan Nyberg
Advokatfirman Glimstedt Östergötland KB
Drottninggatan 19
582 25 Linköping

Överklagat avgörande

Göta hovrätts beslut 2020-04-28 i mål Ö 3387-19

Saken

Res judicata

YKRANDEN

Fredrik K Snickeri & Bygg AB (nedan Bolaget) yrkar att Högsta domstolen med ändring av hovrättens beslut

- a) fastställer det slut som tingsrätten har kommit till samt
- b) förpliktar Jonas Wikström och Helena Wikström (nedan Wikström) att ersätta Bolagets rättegångskostnad i hovrätten med där yrkat belopp.

Bolaget yrkar ersättning för sin rättegångskostnad i Högsta domstolen.

GRUNDER

Wikströms käromål omfattas av den tidigare domens rättskraft. Bolaget vidhåller vad som har anförts i denna fråga vid tingsrätten och i hovrätten.

Tingsrätten har kommit till ett riktigt slut.

BEVISNING

Överklagandet rör en ren rättsfråga. Någon bevisning åberopas därför inte.

PRÖVNINGSTILLSTÅND

Det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen.

Bakgrund

Frågan om prisavdrag anses i princip vara en oskiljbar del av frågan om betalningsskyldigheten för en såld vara eller tjänst.

I linje med detta har Högsta domstolen i NJA 1999 s. 520 funnit att en tidigare dom om betalningsskyldighet utgör hinder för beställarens talan om ersättning för avhjälpandekostnad upp till det avtalade priset, oavsett rubricering.

Även om NJA 1999 s. 520 i många avseenden är klargörande har avgörandet gett upphov till en rad följdfrågor för vilka rättsläget oklart.¹

Överskjutande belopp

I den mån yrkad avhjälpandekostnad överstiger priset för varan eller tjänsten går det att tala om ett *överskjutande belopp* som inte kan anses hänförlig till frågan om beställarens betalningsskyldighet.

¹ Se t.ex. Fitger m.fl., Rättegångsbalken m.m. kommentar till RB 13:6 och 17:11, *passim*, samt Pauli, Föreligger litispendens när omfattningen av en framtida doms rättskraft är osäker?, SvJT 2009 s. 734 och Nordh, Är endast olika rättsföljder som är likvärdiga samma sak?, SvJT 2001 s. 655, särskilt s. 658 ff.

Vad som i rättskraftshänseende gäller för överskjutande belopp har varit föremål för diskussion och rättsläget måste betecknas som oklart.² Resonemangen om överskjutande belopp har utgått från det tänkta fallet att det i den första processen har slagits fast att priset inte överstiger noll; säljarens talan om priset har lämnats helt utan bifall. Beställarens anspråk på (ytterligare) ersättning för avhjälpande kan i sådant fall inte anses röra prisfrågan utan är snarare att se som ett skadestånd.

Omständigheterna i nu aktuellt fall liknar det tänkta typfallet på så sätt att entreprenörens tidigare talan om betalning har lämnats helt utan bifall. Beställaren hade dock redan erlagt betalning för arbetet med betydande belopp före processen. Den tidigare domen innebär således inte att det blivit fastslaget att priset är noll eller lägre. Vad beställaren i denna senare process yrkar avseende avhjälpandekostnader ryms helt inom det tidigare erlagda beloppet. Det är således inte fråga om ett *överskjutande belopp* utan en fråga om betalningsskyldigheten.

Vad som i rättskraftshänseende ska gälla i nu aktuellt fall är inte klarlagt i litteratur eller praxis. Detta är något förvånande eftersom det torde vara vanligt att säljare och entreprenörer väcker talan om betalning utöver redan gjorda betalningar.

För det fall Wikströms talan tillåts kommer det bli nödvändigt att fastställa från vilken prisnivå ett eventuellt prisavdrag ska beräknas. Det går nämligen inte att bedöma frågan om prisavdrag skilt från frågan om vad som är skäligt pris.³ Således innebär ett tillåtande av Wikströms talan rimligen att frågan om betalningsskyldighet på nytt kommer att bli föremål för prövning i hela sin vidd. För det fall att Wikströms talan ska vara tillåten är det angeläget att Högsta domstolen klargör vilka ramar som ska gälla för prövningen i denna senare process.

Förhållandet mellan res judicata, litispendens och möjligheten till genkärsmål

Rättegångshinder enligt 13 kap. 6 § (litispendens) anses i princip föreligga i samma utsträckning som en lagakraftvunnen dom i den pågående rättegången kommer att medföra rättegångshinder pga. rättskraft enligt 17 kap. 11 § RB.

² Se Nordh, a.a., Pauli, a.a., särskilt avsnitt 4.1, samt Fitger m.fl. Rättegångsbalken m.m. kommentar till RB 13:6 med hänvisningar.

³ Angående det nära sambandet mellan pris och prisavdrag, se t.ex. Herre m.fl., Konsumentköplagen, kommentar till 28 §, särskilt under punkten 8.8.2.

Ett exempel ang. svårigheten att dela upp prövningen av pris och prisavdrag kan anföras. En målare har i uppdrag att måla en vägg på löpande räkning. Väggen visar sig vara 10 m². Av någon anledning målas endast 8 m². Om detta ska medföra prisavdrag beror på om priset bestäms utifrån målning av 8 m² eller 10 m². Exemplet kan utvecklas. Låt säga att beställaren godvilligt har betalat 6 000 kr. Målaren har i rättegång begärt ytterligare 2 000 kr. Talan har ogillats eftersom målaren inte kunnat visa att faktiskt utfört arbete är värt mer än 6 000 kr. I senare rättegång begär beställaren prisavdrag beräknat efter kostnaden att måla kvarstående 2 m². Från vilket belopp ska eventuellt prisavdrag beräknas?

Vidare gäller att rättskraften av ett avgörande i regel inte är beroende av utgången i målet. I vissa undantagsfall är dock rättskraften beroende på utgången. Enligt 17 kap. 11 § 2 st. RB gäller detta uttryckligen i fråga om kvittningsyrkande. I nu aktuellt fall är det dock inte fråga om kvittningsyrkande eller motfordran (även om hovrättens beslutsskäl antyder det).

Av NJA 1999 s. 520 bör i vart fall följa att Wikströms nu förda talan inte hade varit tillåten om Bolaget i den tidigare processen fått bifall till sin talan i någon del, låt säga till en krona. Det är oklart om den tidigare domens rättskraft, så som hovrättens beslut innebär, ska vara beroende av utgången i målet trots att det inte är fråga om ett egentligt kvittningsyrkande. Något motsvarande fall har inte prövats av Högsta domstolen.

För det fall att rättskraftens omfattning ska anses beroende av utgången är det även oklart i vad mån den tidigare processen hade utgjort hinder för den nu aktuella talan så som parallell process (litispendens). När en doms rättskraft är beroende av utgången kan sägas att den första processen har *eventuell rättskraftsverkan*. Huruvida litispendens som huvudregel föreligger i sådana fall anses oklart. Det är även oklart vad ett eventuellt sådant hinder hade inneburit i fråga om möjligheten till genkärsmål.

Problem kring eventuell rättskraftsverkan har identifierats i anslutning till begreppet *överskjutande belopp*.⁴ Fitger m.fl. skriver att ett numera ganska stort antal rättsfall gör att sambandet mellan rättskrafts- och litispendensreglerna för vissa situationer kan ifrågasättas. Författarna öppnar för att i vissa fall tillåta genkärsmål i samma sak.⁵ Det skulle innebära att en viss talan var tillåten som genkärsmål men inte som parallellt eller senare fristående käromål. Det har också föreslagits regeln om genkärsmål i 14 kap. 3 § RB ger generell dispens från litispendens.⁶

I linje med det ovan sagda bör Wikströms nu förda talan anses röra samma sak – frågan om betalningsskyldighet – som redan har avgjorts genom lagakraftätagande dom. Även om Bolagets tidigare käromål således utgjort rättegångshinder för såväl parallell talan (litispendens) som efterföljande talan (res judicata) om avhjälpandekostnader inom ramen för redan erlagt belopp från Wikströms sida bör det ha funnits möjlighet att framställa återbetalningskrav genstämningsvis.

⁴ Pauli, a.a. s. 737 ff. med hänvisningar

⁵ Fitger m.fl. Rättegångsbalken m.m. kommentar till RB 13:6. Jfr Högsta domstolens uttalande i NJA 1999 s. 520: "Hinder föreligger dock inte mot att svaranden väcker genkärsmål angående samma sak (se 14 kap. 3 § RB)"

"Det återstår att se hur domstolarna kommer att lösa problemet i rättstillämpningen. Olika modifieringar av hittillsvarande praxis är tänkbara, t.ex. i anslutning till 13 kap. 3 §, 13 kap. 6 § och/eller 14 kap. 3 §. De mest uppenbara alternativen är måhända att tillåta genkärsmål avseende samma sak och eller att åsidosätta litispendensregeln i ovannämnda lägen."

⁶ Pauli, a.a.

Det nu överklagade beslutet rör ett flertal frågor där rättsläget är oklart. Flera frågor, men inte alla, har ägnats uppmärksamhet i litteraturen. Tingsrätten och hovrätten har kommit till olika slut. Hovrättens egentliga beslutsskäl är mycket begränsade och anknyter inte till prejudikat, förarbeten eller litteratur. Detta visar att det finns behov vägledande avgöranden från Högsta domstolen.

Som ovan

David Magnusson
Advokat